

Maria Nawojczyk
Katedra Socjologii Ogólnej i Antropologii Społecznej
Wydział Nauk Społecznych Stosowanych AGH

Uniwersalizm versus partykularyzm

Sprzeczności kulturowe w oczach
respondentów Europejskiego
Sondażu Społecznego

Czynniki stymulujące dyskusję i analizy różnorodności kultur kapitalizmu

- Pojawienie się paradygmatu postmodernistycznego w naukach społecznych
- Upadek systemu socjalistycznego
- Procesy globalizacyjne

Model sprzeczności kulturowych kapitalizmu Alfonsa Trompenaars'a i Charlesa Hampdena-Turnera

- uniwersalizm vs partykularyzm
- analiza vs synteza
- indywidualizm vs kolektywizm
- wewnętrzsterowność vs zewnętrzsterowność
- czas linearny vs czas synchroniczny
- status osiągniany vs status przypisany
- struktury demokratyczne vs struktury hierarchiczne

Uniwersalizm versus partykularyzm

- Bardzo istotnym procesem regulującym działalność gospodarczą jest proces ustanawiania i używania reguł i standardów na poziomie makroekonomicznym (całej gospodarki), jak i na poziomie mikroekonomicznym (każdego przedsiębiorstwa). Efektywność systemu gospodarczego zależy od umiejętności stosowania uniwersalnych reguł, jak również odstępstw od nich – wyjątków. Niektóre społeczeństwa mają większą skłonność do tworzenia uniwersalnych regulacji i podporządkowania im procesu gospodarowania inne wolą traktować ten proces jak sekwencję wyjątkowych przypadków. Praktyka zachowań ekonomicznych w danym społeczeństwie odzwierciedla charakterystyczne dla niego rozwiązanie tej sprzeczności kulturowej.

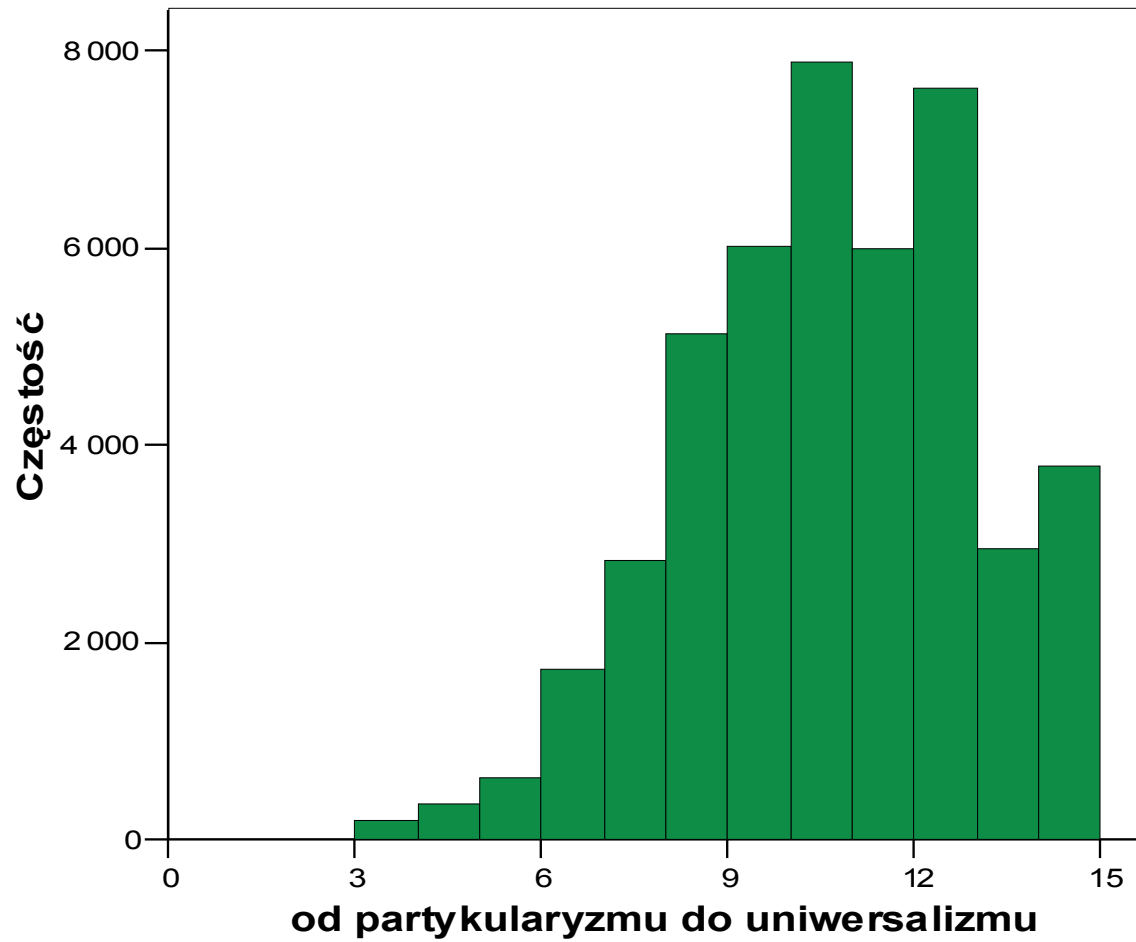
Pytania ESS, na które odpowiedzi pozwalają ocenić postawy respondentów wobec uniwersalizmu i partykularyzmu (respondenci mieli się ustosunkować do następujących stwierdzeń)

- Jeśli chce się zdobyć pieniądze nie zawsze daje się postępować uczciwie.
- Zawsze powinno się ściśle przestrzegać prawa, nawet jeśli traci się przez to dobre okazje.
- W niektórych przypadkach dopuszczalne jest omijanie prawa i robienie tego co się chce.

Kategorie odpowiedzi na wcześniejsze stwierdzenia

- Zdecydowanie się zgadzam
- Zgadzam się
- Ani się zgadzam, ani nie zgadzam
- Nie zgadzam się
- Zdecydowanie się nie zgadzam

Histogram

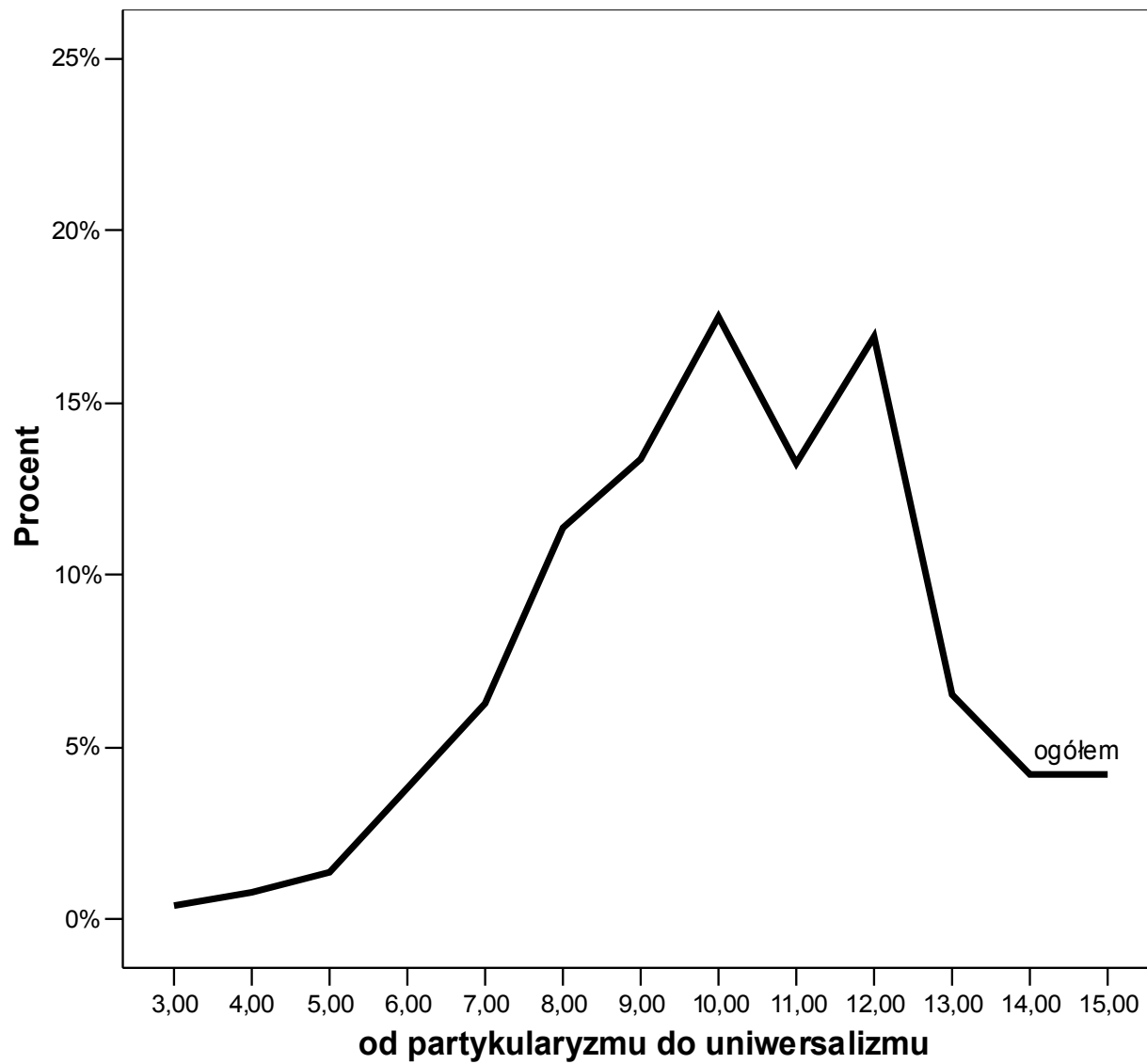

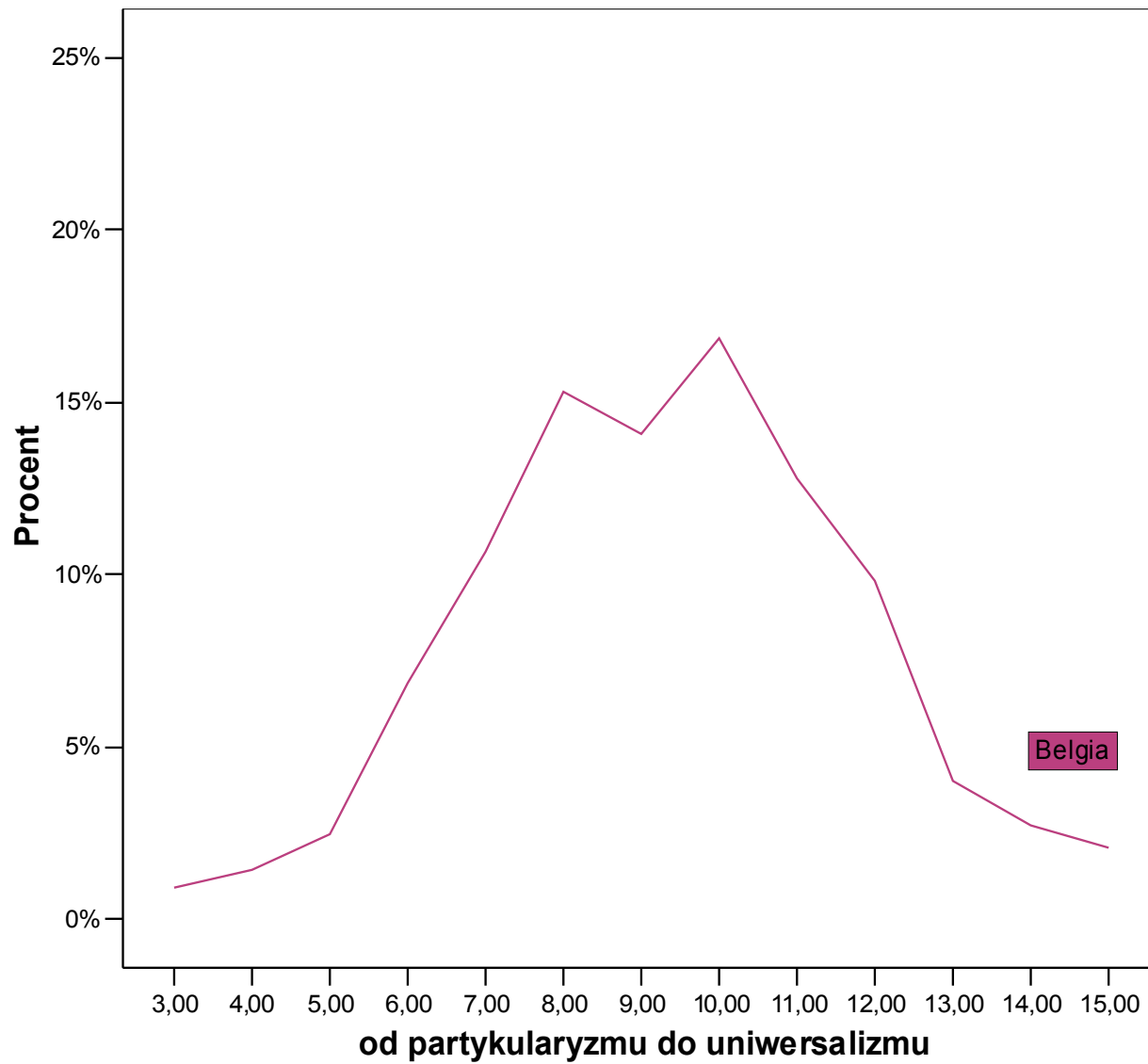
Mean = 10,1964
Std. Dev. = 2,38151
N = 45 141

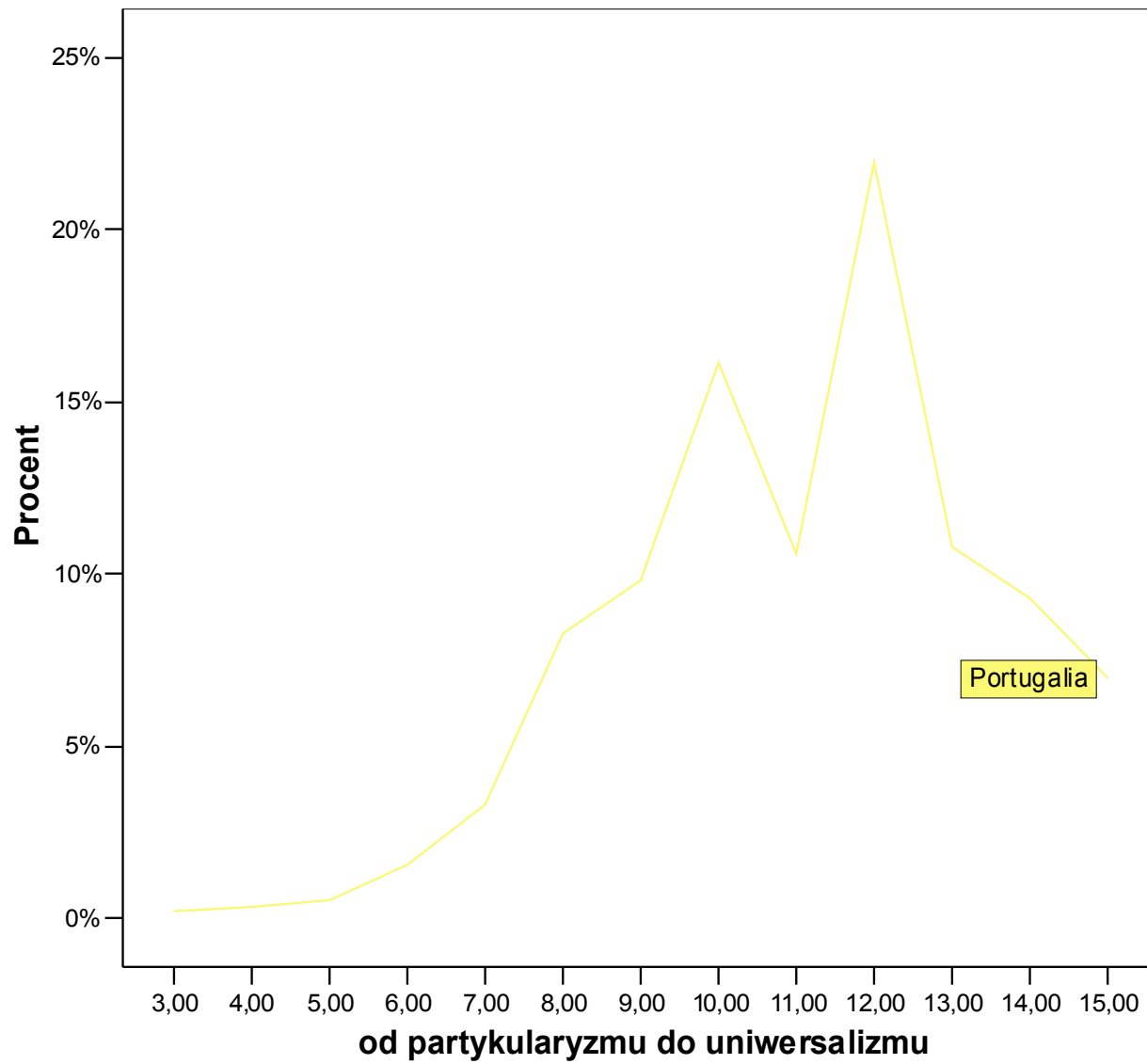
Statystyki dla poszczególnych krajów ESS

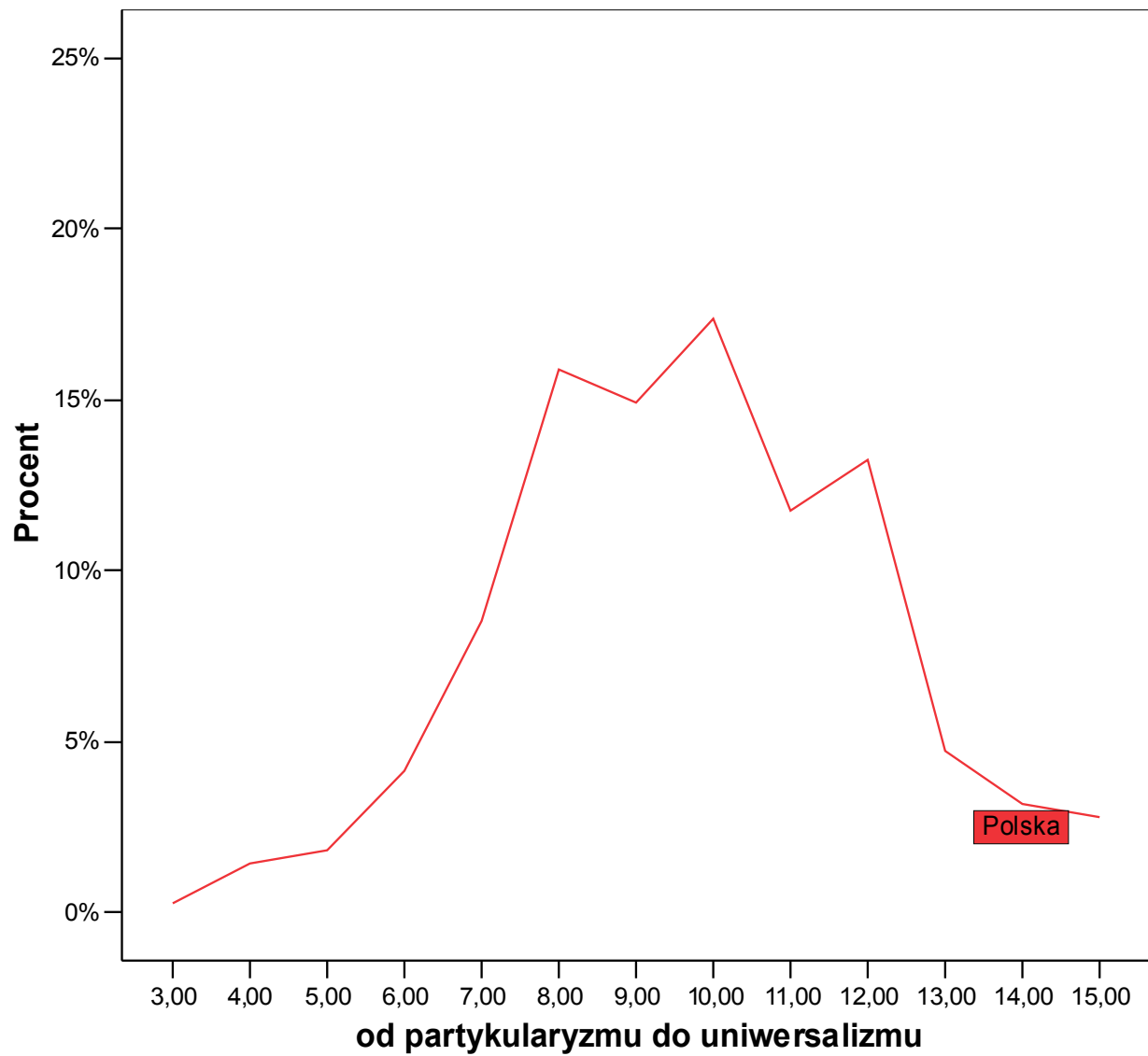
kraj	Średnia indeksu	Odchylenie standardowe	Liczebność próby
Belgia	9,34	2,41	1769
Ukraina	9,53	2,44	1983
Polska	9,71	2,35	1699
Słowenia	9,74	2,15	1422
Austria	9,78	2,70	2194
Holandia	9,86	2,18	1877
Szwajcaria	9,87	2,27	2140
Estonia	9,87	2,31	1927
Słowacja	9,88	2,18	1482
Luksemburg	9,89	2,18	1622
Węgry	10,02	2,32	1486
Grecja	10,09	2,23	2347
Niemcy	10,12	2,32	2861
Czechy	10,29	2,58	2953
Hiszpania	10,38	2,25	1652
Irlandia	10,44	2,08	2270
Anglia	10,55	2,11	1892
Szwecja	10,57	2,33	1938
Islandia	10,58	2,24	563
Finlandia	10,62	2,42	2010
Dania	10,75	2,32	1477
Francja	10,85	2,72	1804
Norwegia	11,02	2,21	1758
Portugalia	11,10	2,31	2015

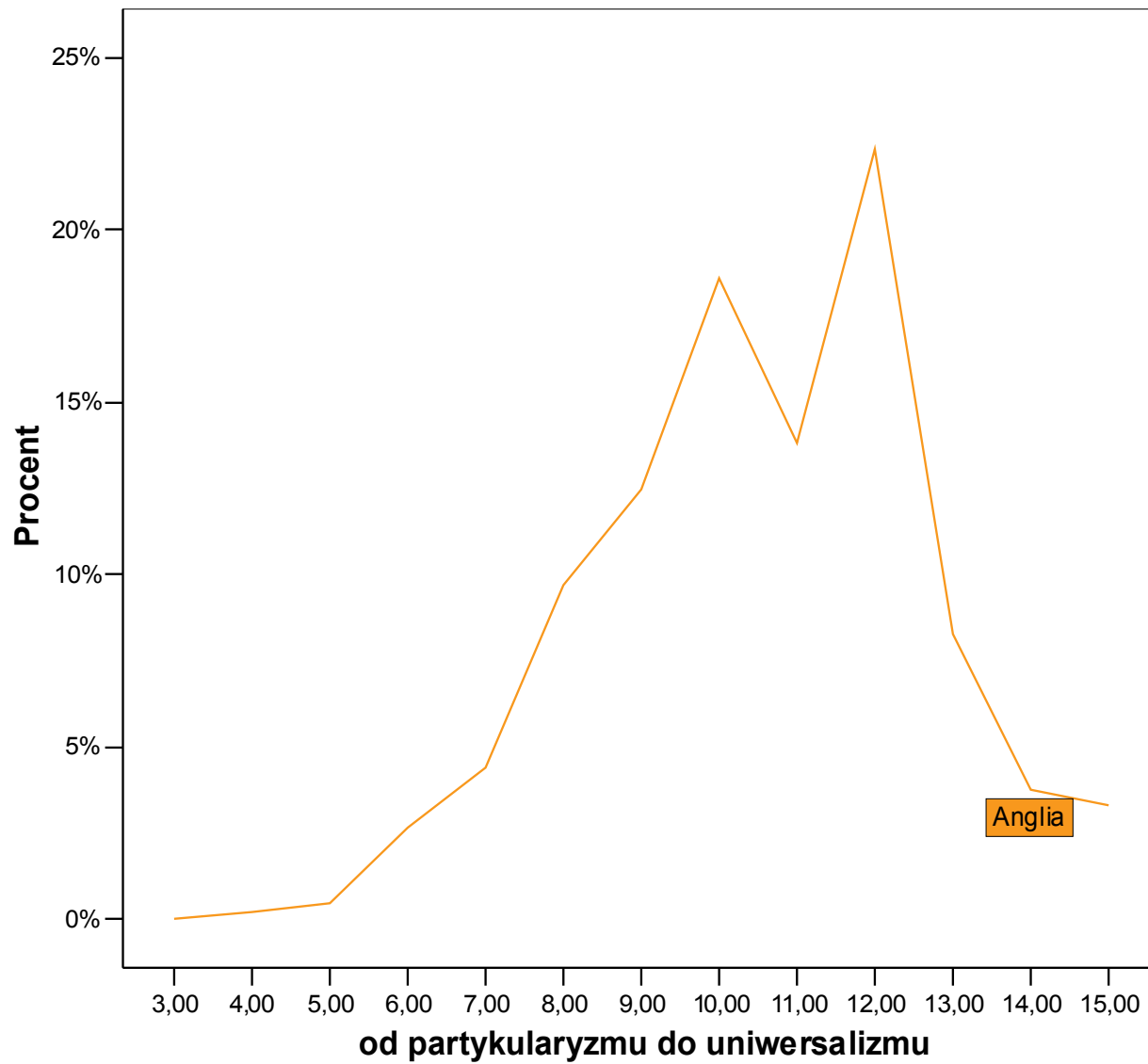

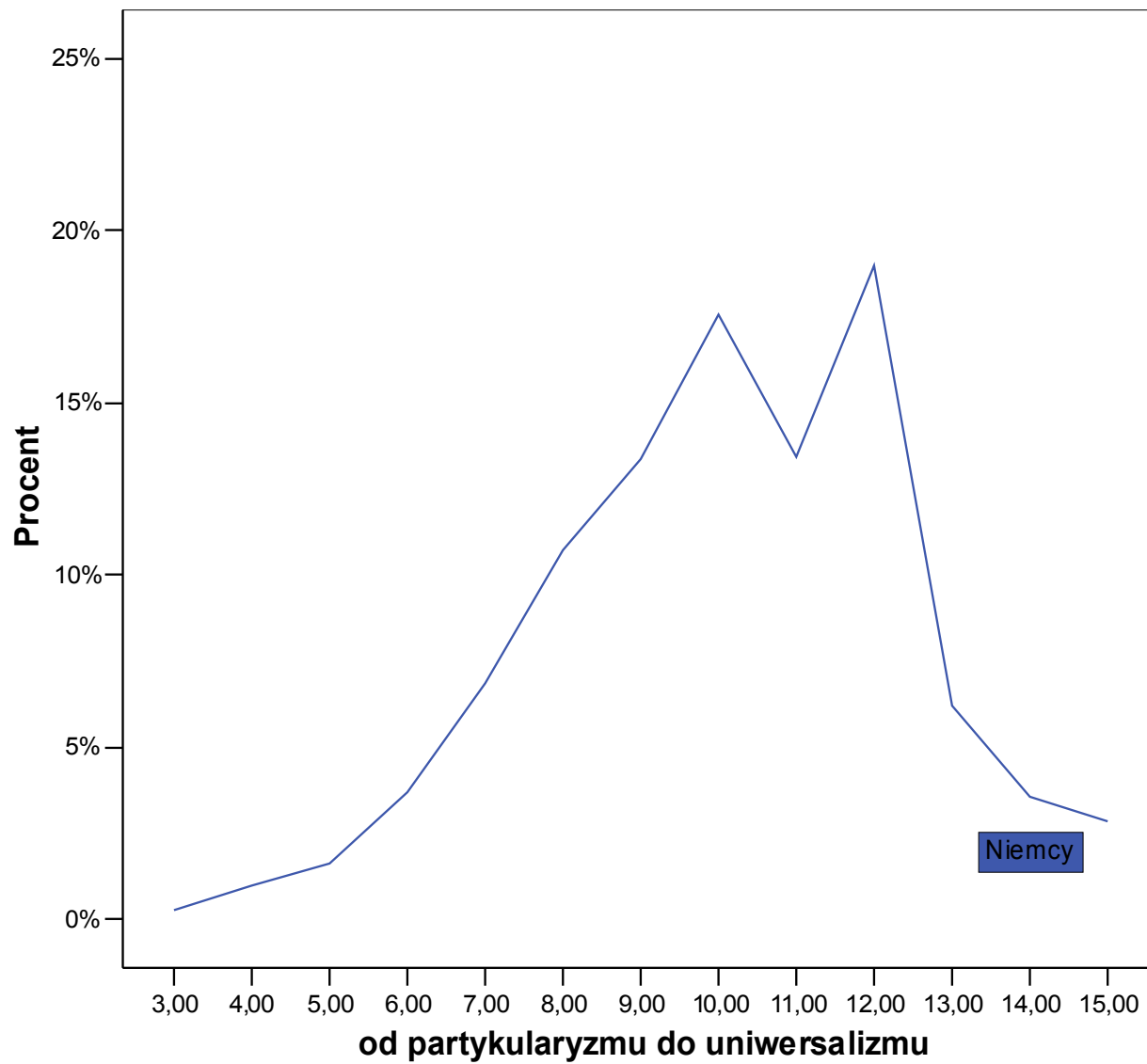

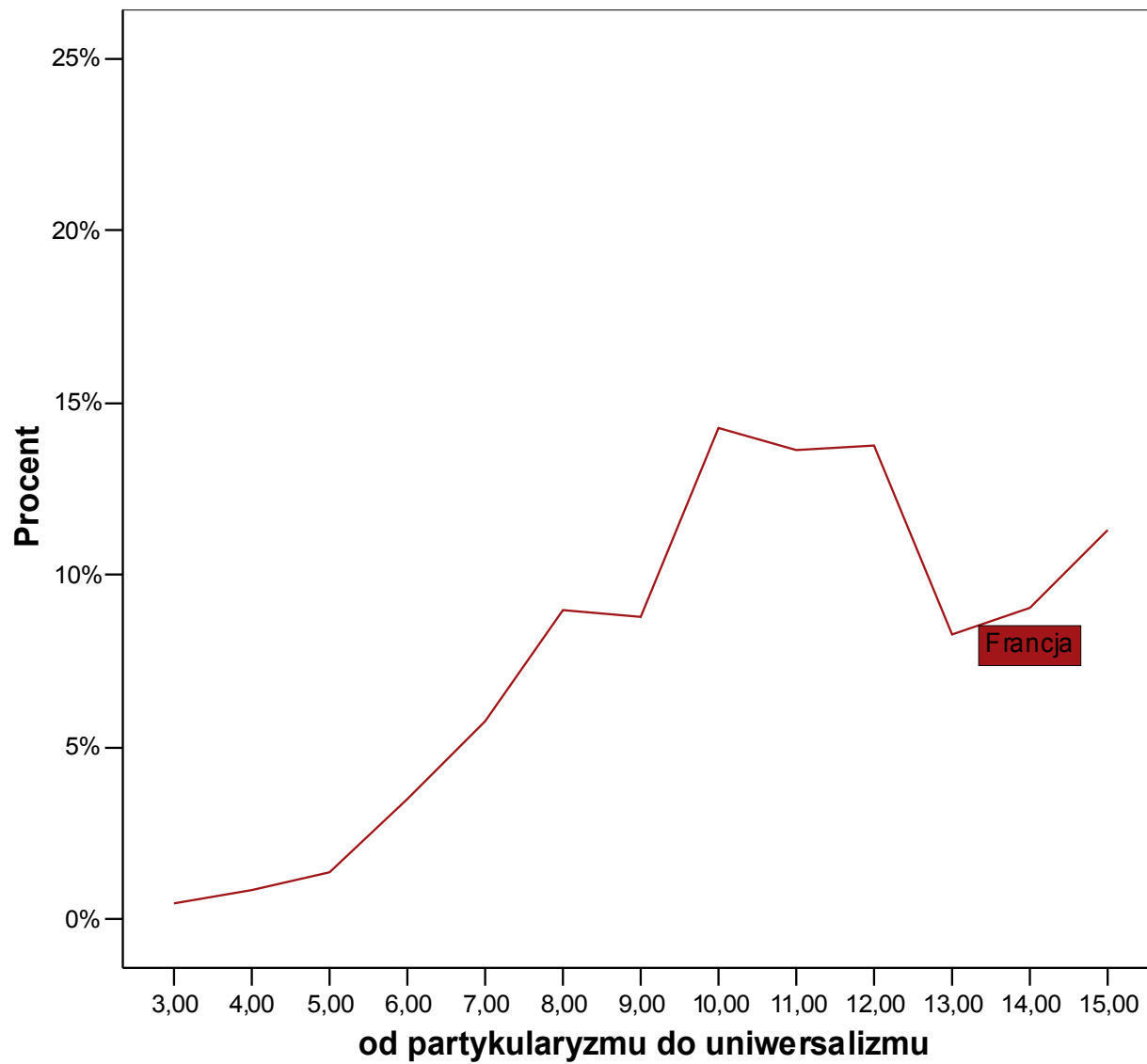

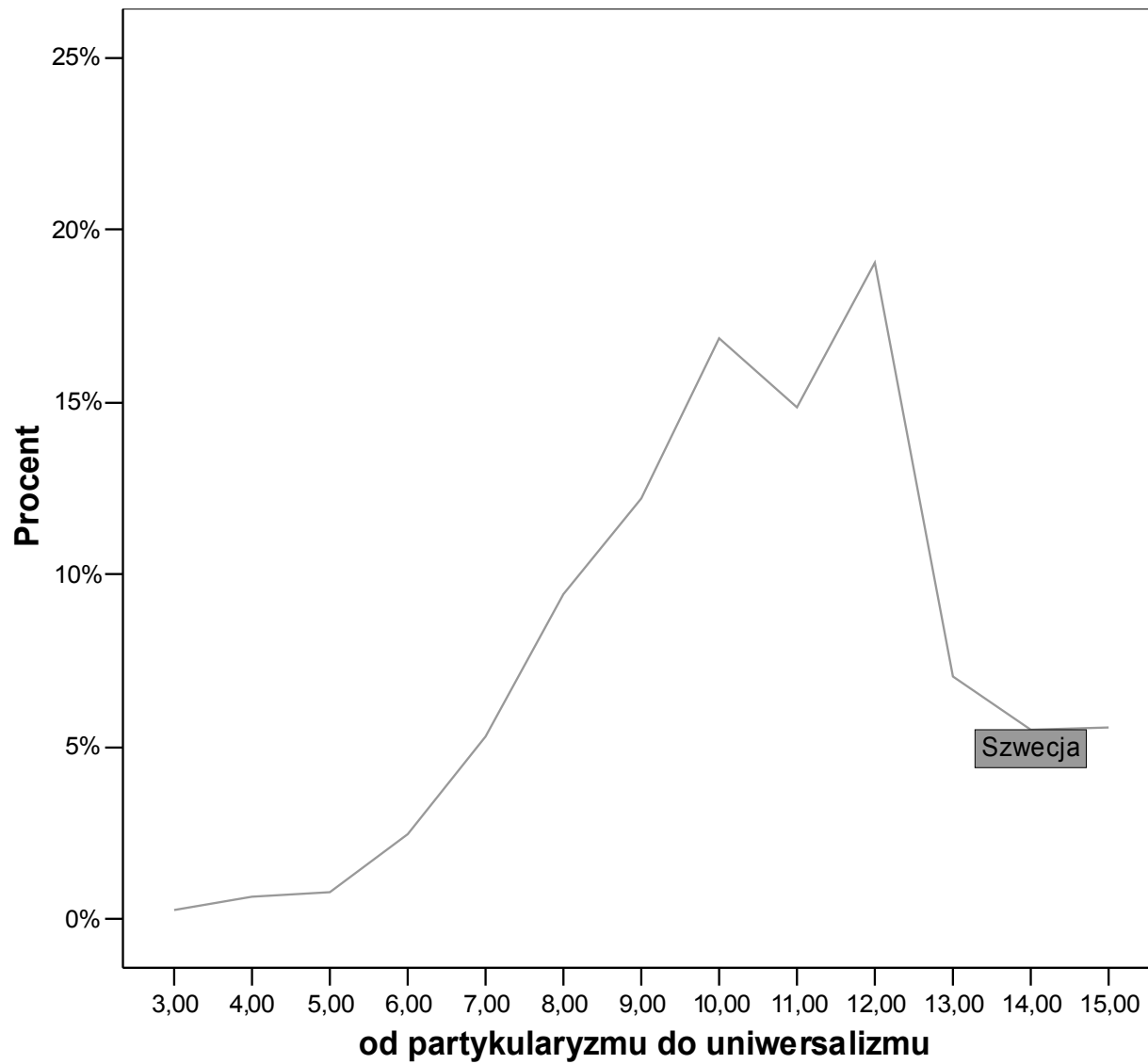

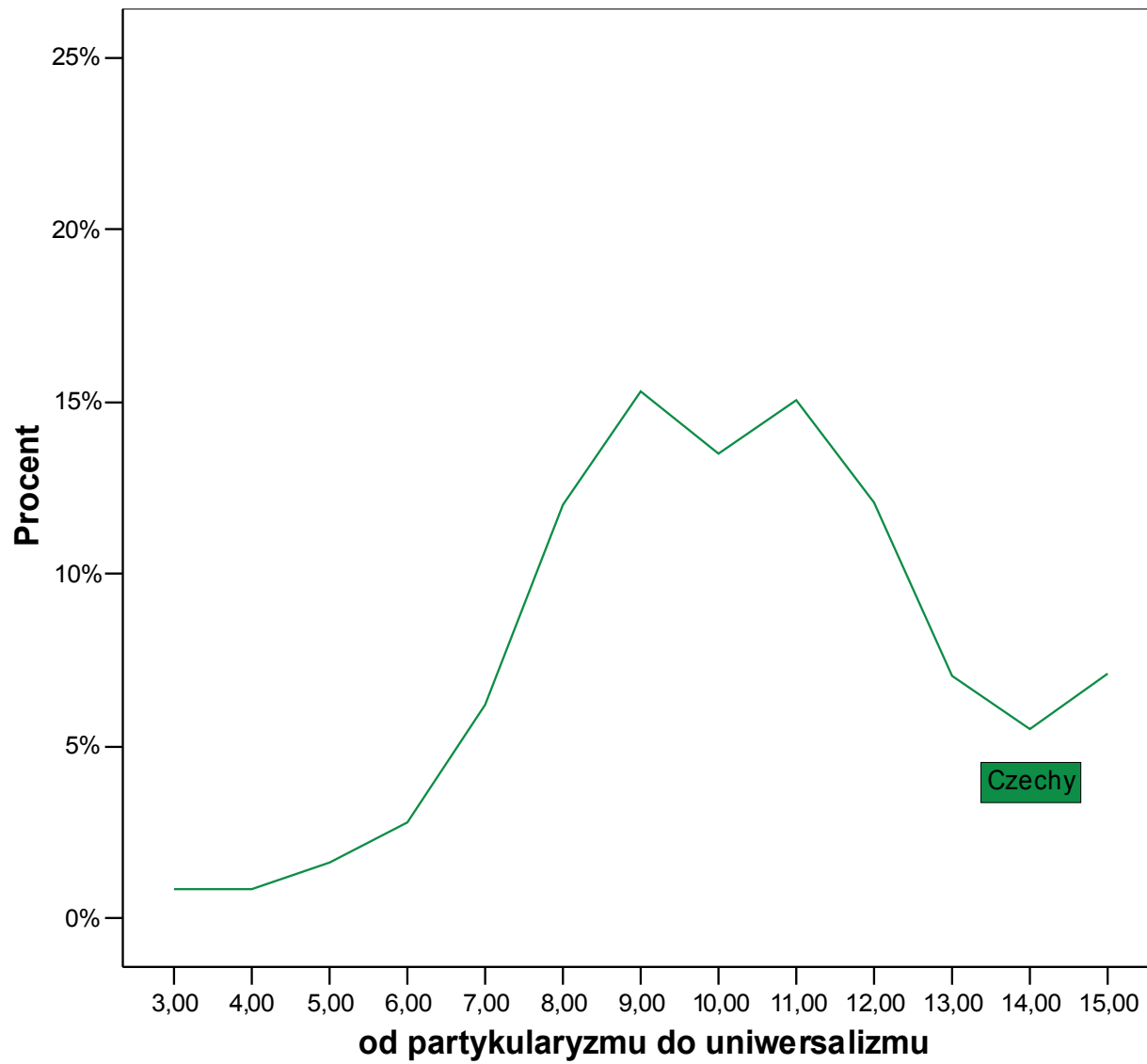

Z badań Tromperaars'a i Hampdena-Turnera nad menedżerami:
Gawędzisz z przyjacielem przy piwie. On pracuje jako kontroler BHP i jest w tym czasie na służbie. Jeden z pracowników ulega wypadkowi. Masz złożyć zeznania. Jesteś jedynym świadkiem. Czy Twój przyjaciel ma prawo oczekiwać, że zataisz prawdę:

- Bezwzględne prawo
- Pewne prawo
- Nie ma żadnego prawa

Jeden z Twoich pracowników ma kłopoty w domu i często spóźnia się do pracy. Czy ma on prawo oczekiwać od innych pracowników, że zatają ten fakt?

- Bezwzględne prawo
- Pewne prawo
- Nie ma żadnego prawa

Procentowy udział odpowiedzi 'nie ma żadnego prawa' na oba pytania, wśród menedżerów pochodzących z różnych krajów.

- Francja 53
- Belgia 67
- Anglia 82
- Szwecja 89
- Niemcy 90

- Francja 43
- Belgia 57
- Anglia 84
- Szwecja 91
- Niemcy 94

Porównanie kolejności krajów na skali od partykularyzmu do uniwersalizmu z badań nad menedżerami i z ESS

- Francja
  - Belgia
  - Anglia
  - Szwecja
  - Niemcy
- Belgia
  - Niemcy
  - Anglia
  - Szwecja
  - Francja